

Hørings svar til Justis- og beredskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet

Forslag til endringer i smittevernloven (portforbud)

Landsforeningen for barnevernsbarn takker for muligheten til å svare på høringen om forslaget til endringer i smittevernloven (portforbud).

Landsforeningen for barnevernsbarn (LFB) er en medlems- og interesseorganisasjon for nåværende og tidligere barnevernsbarn. LFB er den eneste demokratiske brukerorganisasjonen for barnevernsbarn i Norge. Hos oss kan alle barnevernsbarn over 12 år, som har eller har hatt tiltak i barnevernet bli medlem helt gratis.

LFB jobber aktivt med brukermedvirkning og for å bedre barn og unges rettigheter i møte med barnevernet, samt for å bedre stereotype holdninger i barnevernet og til barnevernsbarn. Vi jobber på systemnivå, og sitter i flere ulike referansegrupper, utvalg og er med på høringer.

Først og fremst er vi glade for å se et høringsnotat som i stor grad fokuserer på alvoret og konsekvensene et portforbud vil kunne medføre. Særlig er vi glade for at sårbare barn og barn generelt tas opp ved flere anledninger. Det er viktig og nødvendig at disse gruppene vernes, og vi setter pris på at departementene også er tydelige på dette. Det er fint at departementene ber om høringsinstansenes hjelp til å finne ut hvordan dette kan gjøres på best mulig måte. Det følgende er barnevernsbarnas svar. Svarene er forankret i vår politiske plattform, i styret og vi har også hentet inn medlemmene våre sine meninger om portforbud spesifikt via en spørreundersøkelse.

Før vi svarer direkte på hvordan barn og unge kan vernes i en situasjon hvor portforbud er innført ønsker vi å informere departementene om at vi er negative til portforbud i sin helhet og fraråder å innføre denne lovhjemmelen. Dette fordi vi ser at de enorme utfordringene barn og unge vil kunne møte i en slik situasjon er umulig for samfunnet å forhindre. Barn som bor i voldelige hjem, barn som utsettes for overgrep, og barn som ikke opplever omsorg hjemme vil med et portforbud settes i en helt umulig og helt uakseptabel situasjon. Vi skjønner at det er viktig å hindre dødsfall, men vi vil påpeke at vi som samfunn nå til en viss grad ofrer «de utsatte barna». Vi er svært bekymret, og ber departementene og regjeringen om å være helt sikre på at dette er eneste utvei før det innføres.

Dersom det likevel viser seg at regjeringen faktisk kommer til å iverksette et portforbud, er det LFB sin klare mening at det er vesentlige forhold som må

ivaretas for å sikre de barna som kommer til å bli hardest rammet av et slikt tiltak. Vi vil påpeke disse videre i vårt høringssvar.

Før vi går inn på mer konkrete ting som kan gjøres er det overordnet sett viktig at kontaktpersoner og saksbehandlere i barnevernet regnes som kritiske samfunnsfunksjoner, og dermed er unntatt et portforbud. Barneverntjenestene må være åpne og de må være tilgjengelige for barn. Barn og unge som har tiltak eller er i kontakt med barnevernet bør videre defineres som en gruppe med rett på ekstra vern, og dermed også noen unntak fra portforbudet. Det er viktig at denne gruppen også favner de barna hvor barnevernet bare har mottatt en bekymringsmelding, og ikke kun de barna som allerede har tiltak.

I tillegg vil vi påpeke at selv om vi selvfølgelig ikke kan svare helt utfyllende på hvilke unntak og tiltak som må gjelde, er informasjon til barna og en handlingsplan i kommunene to ting vi regner som minstekrav. Mer utfyllende informasjon om hva vi tenker rundt dette kommer nedenfor. Vi har tillit til at departementene fyller ut med andre grupper, yrker og samarbeidsparter slik at skaden vi volder barn og unge blir minst mulig.

Informasjon

Først og fremst må barn og unge få mye, god og tilpasset informasjon. Det må fremkomme tydelig hva et portforbud er, hvorfor vi har det og hvor lenge det skal vare – dette for å skaffe barna muligheten til en viss forutsigbarhet. Videre er det viktig at denne informasjonen når bredt. Regjeringen bør forplikte seg til å finne løsninger som gjør at barn og unge får tilgang på denne informasjonen uten å måtte lete selv, og uten å være avhengige av at foreldre eller omsorgspersoner forteller dem det. Dette kan f.eks. gjøres via sosiale medier eller samarbeid med organisasjoner, NRK super e.l. I tillegg er det viktig med god informasjon om hva barn kan gjøre hvis de ikke er trygge der de er. Under et portforbud tar vi vekk muligheten barn har til å bli sett av andre voksne, og dermed mister også mange barn muligheten til å få hjelp til å finne hjelp. Lærere, fastlege, tannlege, håndballtrener og naboer er ofte viktige personer for barna, og at disse forsvinner under et portforbud er svært alvorlig. Ved innføring av et portforbud gjør vi barn og unge selv ansvarlige for å finne hjelpen de trenger. Det er i seg selv på grensen til uholdbart, og det minste vi da kan gjøre er å sørge for at denne hjelpen er lett tilgjengelig. Departementene og regjeringen må derfor lage en plan for å sørge for at barn og unge som ikke har det bra får god informasjon om hva de kan gjøre hvis de trenger hjelp og hvilken hjelp som er tilgjengelig for dem.

Videre vil vi minne om at under den første nedstengingen av landet fikk vi tilbakemeldinger fra flere av våre medlemmer om at det var vanskeligere å be om hjelp, fordi man ikke vil være en ekstra byrde når landet er i krise. Fokuset i mediene på et presset helsesystem og lav kapasitet i helsevesenet kan bidra til at barn og unge ikke ber om hjelp fordi de ikke vil ta plassen fra andre. Det er derfor viktig at det fremkommer tydelig at selv om sykehusene kanskje er fulle, har både barnevernet og andre hjelpeinstanser god tid til å hjelpe barn som trenger det. Barna må oppleve at det er lavterskel å be om hjelp.

Handlingsplan

I tillegg til at barna må få god informasjon bør kommunene forpliktes til å lage en handlingsplan på hvordan de skal ivareta barn og unge som ikke har det bra ved

et eventuelt portforbud. Akkurat hva handlingsplanen bør inneholde overlater vi til departementene, men det er viktig at vi her er i forkant, slik at planen er klar når portforbudet eventuelt kommer. Her vil både skole, barneverntjenestene, helsesykepleiere og andre hjelpeinstanser være viktige, og det er også svært viktig med et godt samarbeid mellom de forskjellige tjenestene. Under et portforbud har vi ikke råd til dårlig samhandling, eller manglende kommunikasjon. Barna bør bli kontaktet ved oppstarten av et portforbud, og jevnlig underveis. De bør få muligheten til å stille de spørsmålene de måtte ha, og de bør oppfordres til å si fra hvis de synes noe er vanskelig. Skolene bør bidra til å spre informasjon om hvor man skal henvende seg hvis man bor i hjem som er utrygge, og de bør også hjelpe til med å informere om hvilke unntak som gjelder.

I tillegg er det viktig at barna som allerede har tiltak eller på annen måte er i kontakt med barnevernet blir fulgt opp ekstra tett. Her er det barnevernets ansvar å sørge for styrket kontakt og økt tilgjengelighet. Et portforbud kan vare 24 timer i døgnet – barnevernet kan ikke da være tilgjengelig i kun 8.

Unntak

Det viktigste når det gjelder unntak er at barn og unge får informasjon om at et portforbud ikke gjelder hvis de er utrygge hjemme, eller trenger hjelp, og at tjenestene som kan hjelpe dem defineres som kritiske samfunnsfunksjoner, så de kan være tilgjengelige.

Videre har vi spurt medlemmene våre om hvem det er viktig at man får opprettholde kontakten med ved et eventuelt portforbud. Av hjelpere går psykolog og psykiater, barnevernet og fosterhjem eller institusjon igjen. Av andre er det familie, venner og kjæreste som er viktige. Flere påpeker at det er viktig å ha muligheten til å forlate hjemmet når ting er vanskelig, enten fysisk eller psykisk. Vi ser at samvær er viktig for en del, og det bør derfor etterstrebtes å gjennomføre samvær hvis barnet ønsker det og det er til barnets beste. I tillegg bør ungdommene som er i ettervern også følges opp ekstra.

Det er viktig å huske at vi vet ikke hvem som lever i utrygge hjem. Skolene, helsesykepleiere og andre må derfor få tydelige føringer på at alle barn skal følges tett opp, og det er viktig å huske på at alle barn kan være barn som har behov for unntak fra portforbudet.

Barnevernsbarnas beskjeder

Det er viktig at dere ikke glemmer at vi er barn og unge i et system nå. Et system som skal ivareta oss fordi vi trenger det og har en rett til det. Etter den første nedstengingen i mars 2020 opplevde mange av oss ting som har forverret livene våre, og vi ble bedt om å tåle det til det beste for samfunnet. Vi kjenner på en frykt for at vi igjen er de som må ta den hardeste delen av dugnaden, og det til tross for at vi ikke er den største risikogruppen. Vi ber dere derfor forvalte makten dere sitter på med omsorg og varsomhet, for nå har det snart gått et år, og vi trenger at våre behov også blir ivaretatt.

I spørreundersøkelsen nevnt tidligere stilte vi spørsmålet «Hvis du kunne sagt noe til de som lager reglene for portforbud, hva ville du sagt?». Vi tenker det kan være fint å se barnevernsbarnas tilbakemeldinger uten at vi har filtrert dem. Her er svarene:

«Tenk nøye gjennom hva som kan bli konsekvensene for barn med vanskelig hjemmesituasjon»

«La barnevernsbarna få lov til å ha mer kontakt med de som er rundt seg. La de gå til venner og de de føler seg trygge med»

«Barnevernsbarn bør få unntak til å reise hjem til familie»

«Ikke vær så streng!»

«Ta hensyn til barn og unge i sårbare situasjoner, og de som kanskje er i en helt ny tilværelse og ikke er trygg på de voksne rundt seg eller på stedet (ungdommer i ny plassering eller lignende)»

«Det er lettere å si enn å gjennomføre»

«Fakk portforbud, det er ødeleggende og vil komme til å skade barn og unge i en dårlig situasjon hjemme. Derfor burde ikke portforbud innføres. Vi må ta vare på de i samfunnet som lider mest, det er veldig viktig»

«Det er viktig at folk ikke føler at de sitter i fengsel»

«Åpne treningssentrene»

«Ta til dere det som blir sagt. Jeg tror ikke dere klarer å se for dere hvordan det er å bli slått i sitt eget hjem, eller kjempe mot selvmordstanker og så bli tvunget til å ikke forlate huset og komme seg litt bort. Så det vi skriver, skriver vi for en grunn. Alle kjemper en kamp som du ikke ser. Ta hensyn til alle»

Oppsummert

Til slutt vil vi igjen presisere at vi ser på portforbud som et tiltak hvor det vil være umulig for samfunnet å forhindre skaden barn og unge i utrygge hjem vil kunne oppleve. Allikevel; dersom situasjonen skulle bli komme til dette, så vil vi selvsagt gjøre vårt for å sørge for at situasjonen blir best mulig etter forholdene for barn og unge, og vi stiller gjerne opp dersom noe skulle være uklart eller departementene ønsker flere tilbakemeldinger.

På bakgrunn av det ovenstående ber vi derfor departementene om følgende

- Sørg for god, tilgjengelig og tilpassa informasjon til barn både om portforbud og unntak
- Vær tydelige på at barn kan be om hjelp når de trenger det, forklar tydelig hvor de finner hjelp, og gi tydelige føringer på at hjelpen må være tilgjengelig
- Sørg for at det lages handlingsplaner som ivaretar barn og unge som ikke har det bra *før* et eventuelt portforbud – vi kan ikke operere etter learning by doing i denne situasjonen.
- Vær varsomme og rause i hvordan dere utformer unntakene. Heller ett unntak for mye enn ett for lite.

I vedlegget under ser dere resten av svarene fra spørreundersøkelsen om portforbud.

Med vennlig hilsen
Landsforeningen for barnevernsbarn v/

Thomas Johansen
Leder

Kari Hurum
Rådgiver – politikk og organisasjon

Vedlegg 1: Svar på spørreundersøkelse om portforbud

Spørreundersøkelsen ble sendt ut til 20 medlemmer som har meldt seg på vårt nyoppstartede «koronapanel». Dette er opprettet for å kunne spørre medlemmene våre som ønsker å svare jevnlig om hvordan koronapandemien påvirker deres hverdag. Av de 20 påmeldte har 13 svart. Vi har ikke endret på svarene, med unntak av retting av skrivefeil.

Hvilke personer eller hjelpere trenger du å beholde kontakten med for å ha det bra hvis det skulle innføres portforbud? (Her mener vi f.eks psykolog, lege, BUP, kontaktperson i barnevernet etc).

- Blir det over en lengre periode trenger vi kontaktpersonen i barnevernet mer en nå
- Psykolog er viktig for meg, men kontakten i barnevernet kan variere ettersom det blir innstramminger
- Psykolog
- Har nesten ingen å prate med
- Nei
- Psykolog, lege
- Det er viktig for meg å kunne fortsette timene hos psykiater som vanlig, og få hjelp til å takle dårlige dager. Og kontakt med institusjonen, være der og ikke bli helt isolert (bor alene). Selv om man skal ha færrest mulig personer man er rundt.
- Ingen spesielle, har ingen sånne kontaktpersoner
- Det vet jeg ikke
- Jeg personlig trenger ikke å ha kontakt med noen av de men jeg tenker at de som trenger det må få holde kontakten med de nevnt over
- Ingen
- Psykolog
- Vet ikke

Hvem tenker du det er viktigst at du fortsatt får møte hvis det blir et portforbud? Det kan være alt fra venner til hjelpere.

- Venner
- Kjæresten og psykologen
- Venner og avlastningshjem
- Kjæresten min
- Foreldrene mine og familie
- Kjæreste
- Psykiater og ansatte ved institusjonen
- Venner
- Venner og familie
- Bestevenninnen min. Og familie når det kommer til samvær
- Fosterfamilie og venner
- Psykolog, kjæreste og en venninne
- Venner

I hvilke tilfeller bør det være lov til å gå ut av hjemmet sitt uansett?

- Vi bor Veldig landlig til uten naboer, så å være ute på gården og område rundt der burde være lov
- Ved psykisk og fysisk helse, dagligvarer
- Ved psykiske situasjoner
- I butikken og på jobb
- Når man skal handle og hvis man sliter fysisk
- Kjøpe mat, gå til legen

- Gå turer- så lenge man kan holde 2 meter avstand, butikk (kun om det er nødvendig, bør begrenses til så få turer som mulig), lege og ved situasjoner hvor man er i behov av umiddelbar hjelp (barnevernvakta, politi, krisesenter etc.)
- Jeg vet ikke
- Hvis man har det kjipt hjemme og trenger seg en tur ut burde man få lov
- Det spørres. Om du går ut og er rundt huset og holder på i hagen så tenker jeg at det ikke har så mye å si. Men trenger ikke å dra på butikken tre ganger på en dag. Jeg synes også de som bor i hjem som ikke egentlig er passende med vold, alkohol, rus e.l og barnet føler seg utrygg så bør h*n få gå til et trygt sted og sin «tilfluktsperson».
- For å gå på turer og nødvendige ting
- Hente matvarer fra kolonial og jobb

I forslaget til regler sier regjeringen at de som søker hjelp fra barnevernet kan få en form for unntak fra reglene. I hvilke situasjoner tror du et unntak vil være viktig for barnevernsbarn?

- Dette er sentralt, vi trenger at noen ser oss og følger oss opp hvertfall når det allerede er vanskelig nok
- Man må få lov til å dra til avlastningshjem og man må få lov til å treffe psykolog
- Aner ikke
- For å reise hjem til familie
- Vet ikke
- Jeg tenker spesielt på de som har tiltak i hjemmet, eller de med undersøkelse. Hvor det kan være uavklart hvordan situasjonen i hjemmet er.
- Evt ved å få mulighet til å komme seg ut av huset eller bort fra familien om det er vanskelig situasjon i hjemmet, eller ved samvær om barnet selv ønsker det
- Det er jeg veldig usikker på
- Om man må til legen, psykologen. Har det vanskelig og trenger en venn, om det er utrygt hjemme, om man trenger en tur vekk fra de man bor med kan man dra på telttur i skogen f.eks.
- Jeg tror det er situasjoner der det kan være behov for unntak uansett hvilke ledd i barnevernsgangen man står i
- Usikker
- Helt sikkert

I et portforbud blir man tvunget til å være hjemme, men for noen er det ikke trygt hjemme. Har du noen ideer til hvordan vi kan sørge for at de som trenger hjelp fra barnevernet kan få det når det er portforbud?

- Passe på at det blir en sterke kommunikasjon mellom saksbehandler og ungdom
- Lag en app
- Være hos gode venner eller noen som de. Føler seg trygge på
- Få de i et beredskapshjem
- Har ekstra hus til dem
- Tenker det viktigste er at alle barn og unge blir gjort klar over hvem de kan kontakte hvis de trenger hjelp. Og at det blir forklart tydelig hva som er lov og ikke lov, og at man heller kontakter en gang for mye enn en gang for lite,
- Tettere kontakt med barnevernet kanskje, med mulighet til å ringe og chatte med de
- Nei
- La de barna som har det vanskelig ha en person de kan dra til når ting blir vanskelig. Typ som en nærkontakt. Utvidet åpningstid på hjelpetelefoner.
- Helsesøster kan være en mulighet, lærere må ha telefonmøte med elevene en gang i uken uten foreldre til stede
- De kan få midlertidig oppfølging på et felles hotell for barnevernsbarn